TASVIRIY SAN’AT DARSLARIDA O‘QUVCHILARNI KASBGA YO‘NALTIRIB O‘QITISHNING AHAMIYATI

Shodiyev Furqat Davronovich
„Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi“ kafedrasi dotsenti,
furkatsodiyev1@gmail.com
Fazliddinova Gulasal Farhod Qizi
Tasviriy san’at mutaxassisligi 2-kurs magistranti
Navoiy davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktablarida “Tasviriy san’at“ darslarida o‘quvchilarni kasbga yo‘naltirib o‘qitishning ayrim masalalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, ta’lim, maktab, muhandislik, kasb

Аннотация. В данной статье рассматриваются некоторые вопросы в процессе преподавания изобразительного искусства в средней школе с целю заинтересовать учащихся в профессии.

Ключевые слова: изобразительного искусства, образования, школа, инженер, профессия

Annotation. In article is explaining the importance of teaching arts in the school with aim of getting students interested in the profession.

Keywords: arts, education, school, engineer, profession

Bugungi kunda umumiy o‘rta ta’lim maktablarida oquvchilarning savodxonligini rivojlantirishda olgan bilimlarini hayotga tatbiq masalalasi dolzarbligicha turibdi. Ayniqsa, mustaqil fikrlaydigan, ijodkor, ilmiy va kasbiy tayyorgarlikka ega bo‘lgan yuqori malakali mutaxassislarga ehtiyoj yuqori. Mamlakatimizda umumiy o‘rta ta’lim maktablarida “Tasviriy san’at“ fanini turli zamonaviy kasblarga yo‘naltirib o‘qitish ustuvor yo‘nalish sifatida qaralmoqda. Chunki, mamlakatimiz taraqqiyoti uchun

raqobatbardosh kadrlar kerak va bu borada ta’limning sifatini oshirishga jiddiy e’tibor berilmoqda. Jamiyatimizda ulg‘ayib kelayotgan yosh avlodning turli kasblarni egallashlari eng avvalo, matematika, fizika, tasviriy san’at va chizmachilik fanlarini o‘quvchilar tomonidan puxta o‘zlashtirishlari bilan bog‘liq. Tayyorlanayotgan raqobatbardosh kadrlarga ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, ta’limni raqamlashtirish va elektron ta’lim resurslaridan foydalanish modellari amaliyoti tatbiq etish jadallashmoqda. Tasviriy san’at darslari bilan bog‘liq turli kasblar sifatida badiiy naqqoshlik, ganch o‘ymakorligi, yog‘och o‘ymakorligi, kulolchilik, zargarlik, kashtachilik, dekorativ badiiy bezash ishlari, badiiy shrift, gazlamaga gul bosish, gilamga gul ishlash, kitob grafikasi, misgarlik, dekorativ bezak miniaturalari va monumental bezak ishlari va boshqa ko‘plab kasblarni keltirish mumkin. Xususan, t**asviriy va amaliy san’at hamda dizayn yo‘nalishlarini rivojlantirish, aholining badiiy-estetik didini yuksaltirish lozim.** Tasviriy va amaliy san’at hamda dizayn yo‘nalishlarida yetuk mutaxassislarni tayyorlash tizimini takomillashtirishni yo‘lga qo‘yish kerak. Ushbu muhim hujjatda belgilangan vazifalarni o‘z vaqtida amalga oshirish uchun yo‘l xaritasi ishlab chiqilib, ijrosi ta'minlanishi uchun dasturil amal bo‘lib xizmat qilmoqda. Belgilab berilgan vazifalarni amalga oshirishda o‘quvchilardan boshlab tayyorlanayotgan muhandislargacha kasbiy kompetensiyalar, bilim, ko‘nikma va malakalar shakllantirish va rivojlantirish lozim. Amaldagi metodikani, o‘quv-metodik, o‘quv-uslubiy, didaktik, texnik-texnologik ta’minotini bugun kun talablari asosida takomillashtirish hamda zamonaviy kadrlarni bilim va ko‘nikmalarni oshirish, olingan bilimlarini baholash mezonlari, o‘qitishning pedagogik strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi. Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida tasviriy san’at darsliklari orqali o‘quvchilarning kasb bilan bog‘lab tasviriy qobiliyatini oshirish: S.Abdullayev, B.Azimov, R.Xasanov, N.N.Rostovtsev, E.V.Shoro‘xov, T.S.Komarovalar tasviriy san’at asarlarida o‘z ifodasini topgan. V.I. Zagvyazinskiy ijodiy pedagogik faoliyati nazariyasi; M.G. Davletshin, L.S. Vygotskiy, M.S. Kagan, B.M. Nemenskiy, T.Yu. Shpikalova va boshqalar shaxsining ijodkorlik va ijodiy faolligi nazariyasining tamoyillari; tabiatdan o‘quvchilarning chizmachilik ko‘nikmalarini shakllantirish A.P. Sapojnikov, N.E. Radlov, N.N. Volkov kabi olimlar ilmiy izlanishlar olib borishgan.

Eng qadimiy va keng tarqalgan kasblardan biri – rassomlik san’atdir. San’atkor o‘z asarlarida voqea va hodisalar, turli holatlarning ma’lum bir ko‘rininshini ifodalab, tasvir orqali ichki mohiyatni ochib, o‘quvchilarning ma’naviy qiyofasi, psixologik (ruhiy) holati va fikrlarini tasvirlaydi. Tasviriy san’at inson ongiga tezda ta’sir etib, unda ezgu hislar uyg‘otadigan, ma’naviy olamini boyitadigan san’at turlaridan biridir. Ayniqsa, ishlab chiqarish va qishloq xo‘jaligi sohalariga muhandlislar tayyorlashda “Tasviriy san’at“ fanini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarni kasbiga yo‘naltirib zamonaviy usullar, vositalar, metodlarni qo‘llash zarur. Buning uchun “Tasviriy san’at“ fanini matematika, fizika va chizmachilik fanlari bilan integratsiyalab o‘qitish lozim. Integratsiya – predmetli bilimlar chegarasida yangi tasavvurlarni hosil qilish vositasi. Birinchi navbatda tabaqalashtirilgan bilimlar orasida bilmagan joylarni to‘ldirish, ular orasida aloqalarni o‘rnatish lozim. U ta`lim oluvchining bilimini oshirishga, ta’limdagi tor ixtisoslashtirishni yangilashga yo‘naltirigan. Shu bilan birga integratsiya ta’limining

klassik oʻquv pedmetlari oʻrnini egalashi kerak emas, u olinayotgan bilimlarni yaxlit bir tizimga birlashtirish kerak, xolos. Muammoning qiyin tomoni integratsiyani ta’lim berishning boshidan oxirigacha dinamik rivojlantirishdir.

“Tasviriy san’at“ fanini kasbga yoʻnaltirib oʻqitish jarayonida respublikamiz qishloq xoʻjaligi muhandislarini tayyorlash boʻyicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Iqlim oʻzgarishiga moslashgan texnologiyalar: Iqlim oʻzgarishiga qarshi kurashdagi strategiyalar va adaptatsiya usullarini oʻrgatish, ekologik barqarorlikni ta'minlashda texnika va qishloq xoʻjaligidagi ishlab chiqarishga oid vazifalarni oʻrgatish lozim. “Tasviriy san’at“ darslariga matematika, fizika va chizmachilik fanlarini integratsiyalash asosida “Tushunchalar tahlili”, “Charxpalak”, “Bumerang”, “Zinama-zina”, “Yelpigʻich” texnologiyalarini qoʻllab oʻquvchilarni kasbga yoʻnaltirib oʻqitish natijasida oʻzlashtirish samaradorligi 80-82% ga yetkazildi. Shunday qilib, “Tasviriy san’at“ darslariga STEAM texnologiyasini qoʻllagan holda ta’lim sohasida yuqori natijalarga erishish mumkinligi dalillandi. Bunda har bir mavzuni yondosh mavzular orqali oʻquvchilarni kasb-hunarga yoʻnaltirib fanlararo integratsiyani amalga oshirish lozim. “Tasviriy san’at“ darslarida matematika, fizika, chizmachilik biologiya, ekologiya, agrar va texnika fanlarini integratsiyalash samarali natijalar koʻrsatadi. Albatta yuqorida sanab oʻtilgan yondashuvlar kelgusi kasb egalarini tayyorlashdagi zamonaviy talablarga mos kelishini ta'minlaydi va sohaning rivojlanishiga hissa qoʻshadi.

Umumiy oʻrta ta’limning oʻquvchilarini Tasviriy san’at fanidan badiiy naqqoshlik, ganch oʻymakorligi, yogʻoch oʻymakorligi, kulolchilik, zargarlik, kashtachilik, dekorativ badiiy bezash ishlari, badiiy shrift, gazlamaga gul bosish, gilamga gul ishlash, kitob grafikasi, misgarlik, dekorativ bezak miniaturalari va monumental bezak ishlari kabi kasblarga yoʻnaltirib oʻqitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samarali metodlarini oʻrganish, uni amalda sinab koʻrish hamda bu metodlarning oldingi an’anaviy dars oʻtish uslublaridan farqli va afzal jihatlarini tadqiq etib, ulardan yanada samaraliroq foydalanish yoʻllarini izlash va ishlab chiqish, ayniqsa ta’limning hozirgi sifat bosqichida oʻta muhim ahamiyat kasb etadi. Oʻquvchilarning fazoviy tasavvurlarini, koʻz bilan chamalash, koʻrish xotirasi, topqirlik va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda umumta’lim maktablaridagi tasviriy san’at fanining ahamiyati juda katta.

Umumta’lim maktablarida ibtidoiy jamoa davridagi san’atini oʻquv jarayoniga olib kirish oʻquvchilarni insoniyat tarixini chuqur oʻrganishga va undan ijobiy taasurotlar olishga undaydi.

Shunday qilib, oʻquvchilarida texnika, qishloq xoʻjaligi, ishlab chiqarish, ta’lim, sogʻlikni saqlash, tadbirkorlik sohalarida badiiy naqqoshlik, ganch oʻymakorligi, yogʻoch oʻymakorligi, kulolchilik, zargarlik, kashtachilik, dekorativ badiiy bezash ishlari, badiiy shrift, gazlamaga gul bosish, gilamga gul ishlash, kitob grafikasi, misgarlik, dekorativ bezak miniaturalari, monumental bezak ishlari va muhandislik kabi kasb egalari suv bilan havodek zarur. Ushbu qobiliyatlarni rivojlantirish uchun oʻquvchilarni “Tasviriy san’at“ darslarida oʻquvchilarni kasbga yoʻnaltirib oʻqitish

ahamiyatli ekanligi va bu kasbni tanlash sirlarini o‘rganish haqidagi tasavvurlarni kengaytirish hamda amaliy ravishda ishlarni bajarishni e`tiborga olish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28 yanvardagi PF-60-sonli "2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida" farmoni https://lex.uz/uz/docs/5841063

2. Abdirasilov S., Boymetov B., Tolipov N. Tasviriy san`at o‘quv qo‘llanma T.: Cho‘lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2012. -176 bet

3. Mavlyanova R., Raxmankulova N. Boshlang‘ich ta`lim pedagoikasi , innovatsiya va integratsiyasi –T.: “Voris-nashriyot”, 2013. -240 b

4. Kuziyev va boshqalar. Tasviriy san`at 5-sinf uchun darslik. –Toshkent “O‘zbekiston” nashriyoti, 2015, -128 b.